Oude kerk, kerstavond 24 december 2020

ds. G.J.A. Veening

~~Gelezen: Jesaja 9:1-6 en Lucas 2:1-20~~

Titel: rijke armen

Gemeente van onze Heer Jesus Christus,

Waarschijnlijk waren ze arm, Maria en Jozef. Ik leid dat af uit iets wat verderop verteld wordt, ze brengen een offer in de tempel, een offer dat door armen gebracht werd. Waarschijnlijk waren ze arm, Maria en Jozef, zoals zoveel mensen in die tijd arm waren, en machteloos, met weinig macht. Als een keizer, een romeinse keizer, het bevel geeft dat alle inwoners van zijn rijk zich moeten laten inschrijven, dan heb je geen andere keus dan dat maar te doen. Ook als je hoogzwanger bent. De keizer, Augustus, hij beveelt. Zijn naam, eigenlijk zijn bijnaam, betekent “verheven”. Hij heeft het voorrecht dat er een maand naar hem vernoemd is en hij heeft macht. Maria, hoogzwanger, waarschijnlijk op haar 14e of 15e, zij heeft geen macht. In ieder geval lijkt dat zo, voor deze arme vrouw. Ik geef het je te doen, een reis van 100 kilometer te voet of misschien op een ezel.

Arm zijn ze en machteloos. Zoals er zo veel armen en machtelozen zijn, en op verschillende manieren. De armen en machtelozen in onze tijd zijn bijvoorbeeld de slachtoffers van de toeslagenaffaire, slachtoffers van een overheid, een machtige overheid die gelukkig eindelijk in ziet dat er fouten zijn gemaakt. En nu nog de fouten goed maken en een beetje rap. Dan mag je van mij ook de bijnaam “augustus” dragen.

Arm en machteloos zijn de mensen in de bekende arme landen. Zij die als allerlaatste misschien beschikking krijgen over een vaccin tegen corona. Zij die altijd ervaren dat de gezondheidszorg in hun omgeving vele malen minder is dan in het rijke westen, het rijke westen dat goed voor zichzelf zorgt ook als het gaat om het bestellen van vaccins.

Arm en machteloos zijn die mensen die in deze tijd en in dit jaar om de haverklap merken dat contacten, lichamelijke contacten, moeilijk of onmogelijk zijn. Die mensen die steeds weer ervaren wat huidhonger is en tijdens deze kerstdagen in 2020 nog meer alleen zijn dan andere jaren.

Arm zijn ze en machteloos, Maria en Jozef. En Maria misschien nog wel meer dan Jozef. De man stond toch iets hoger aangeschreven dan de vrouw in die tijd en in die cultuur, zoals zo vaak in de geschiedenis en is dat voorbij?

Arm zijn ze en machteloos, en je kunt je afvragen of de herders op het veld, die de wacht houden, of die ook horen bij de groep armen en machtelozen. Ik weet dat herders zich moesten verantwoorden als een schaap van een ander kwijt geraakt was. Ik weet dat herders niet altijd geloofd werden, ik denk dat de rol van herder niet altijd even leuk was. Misschien dat de herders hoorden bij het volk dat in duisternis loopt, zoals de profeet Jesaja zegt. Het volk dat in duisternis loopt, dat kunnen heel goed de armen en de machtelozen zijn. En zij zien dan volgens de profeet een groot licht. Zij zagen een groot licht en zij zullen een groot licht zien. En dat is een mooi gegeven, zij die in duisternis gaan zien een groot licht. Het is tegendraads, zoals profeten wel meer tegendraads zijn. Het is tegendraads. Zoals het evangelie tegendraads is. Het is tegendraads, zoals het kerstevangelie, het kerstverhaal, tegendraads is. Want de armen en de machtelozen, zij ontvangen in dit verhaal. Zij ontvangen woorden, en om te beginnen ontvangt Maria een kind. Zij, de machteloze

brengt een kind ter wereld. Zo machteloos is ze dus niet, deze vrouw. Zo machteloos zijn vrouwen dus niet, ook niet als mannen onterecht hoger aangeschreven worden. Het is mannen nog nooit gelukt om een kind ter wereld te brengen, om maar iets te noemen. Wij kunnen er bij staan, wij kunnen zelfs de barende bijstaan een beetje, maar verder komen wij niet. Zo machteloos is Maria dus niet. Zo machteloos is deze arme dus niet. Nee, deze arme ontvangt en wordt in zekere zin rijk. Het krijgen van een kind is zeker in het Jodendom verbonden met toekomst. Kinderen zijn toekomst. En toekomst heeft meer gezichten dan kinderen, de onvruchtbare kan ook vruchtbaar zijn. Toekomst is niet aan één lijn gebonden, maar kinderen zijn ook toekomst. En deze machteloze, schijnbaar machteloze, ontvangt als het ware de rijkdom van een kind. En meer nog, want dit kind staat in verbinding met God. Dit kind is de Heer, en engelen vertellen en zingen erover. Als dit kind geboren wordt, als de machteloze macht heeft dan klinkt er een lied, een lied uit engelenmonden bij herders, bij de machtelozen die op die manier ook macht krijgen, rijkdom. De armen worden rijk, rijk in Gods ogen.

Het lied van de engelen over vrede op aarde en eer aan God in de hoogste hemel is het moment dat de hemel de aarde kust. Ja, kust, waarbij de anderhalve meter niet gehouden hoeft te worden. Als God naar de aarde komt in een mensenkind, in een pasgeboren kind, dan is dat het teken dat God zich verbindt met deze wereld en zich steeds weer verbindt met deze wereld en dan worden armen rijk, dan hebben de machtelozen macht, dan heeft een keizer Augustus niet het laatste woord, dan zijn overheden rechtvaardig, dan is er vrede en recht en worden wij mensen aangeraakt. Misschien niet letterlijk, fysiek, aangeraakt, maar wel spiritueel, mystiek, zeker in deze tijd. God omhelst ons als het ware als het feest van de geboorte van zijn zoon gevierd wordt. Ook als je als mensen niet bij elkaar kunt zijn, ook als je als mensen elkaar niet mag omhelzen. God omhelst als in een geheim.

De hemel kust de aarde, in een lied van engelen, in een omhelzing. Toekomst is er, toekomst lacht ons toe, God gaat met ons mee, de tijden door.

Er is iets nieuws begonnen, toen Jesaja sprak in een tijd van dreiging. De legers van Assyrië stonden voor de poorten van Jeruzalem, de machtelozen werden bedreigd. Toen sprak Jesaja over toekomst als over de geboorte van een kind met mooie namen. Hij sprak ook over bevrijding, het juk dat op hen drukte, het is verbrijzeld. De machtelozen die worden onderdrukt, zij zijn bevrijd en worden bevrijd, de armen zullen niet meer arm zijn. Er is iets nieuws begonnen in de tijd van Jesaja, er is iets nieuws begonnen toen dat kind geboren werd dat in een voederbak gelegd werd. Dat was ook een tijd van dreiging, de dreiging van de romeinse vrede die beslist niet gepaard ging met recht en gerechtigheid.

In onze tijd zal er iets nieuws zijn, machtelozen krijgen macht, armen krijgen macht, armen worden rijk omdat God er is, omdat God ons kent in onze armoede. Welk gezicht onze armoede ook mag hebben, het is gezien en het wordt gezien als in een groot licht. En daarmee ontvangen wij, ontvangen wij mensen in elke tijd. Wij ontvangen het licht en daarmee verdwijnt onze armoede in Gods ogen.

En natuurlijk……de materiele armoede mag ook verdwijnen, en daar kunnen wij mensen wel iets aan doen. Bevrijding uit onderdrukking, we kunnen het aan God overlaten, we kunnen zelf ook wel iets doen. Zo machteloos zijn we ook weer niet. Wij mogen ontvangen, en dan kunnen we ook delen.

Maar het begint ermee dat de hemel de aarde kust. Kijk maar, een groot licht schijnt in de duisternis. De hemel op aarde, een kind is geboren. Amen.